УДК 331.101

Кузнецова Наталія Богданівна
доктор економічних наук, доцент
завідувачка кафедри економіки, управління та адміністрування
Черкаський державний фаховий бізнес-коледж
Kuznetsova Nataliya
Doctor of Economics, Associate Professor,
Head of the Economic, Management and Administration Department
Cherkasy State Business College
ORCID: 0000-0002-3121-6221

Полях Сергій Сергійович
кандидат економічних наук, доцент
Черкаський державний фаховий бізнес-коледж
Poliakh Sergii
PhD in Economics, Associate Professor
Cherkasy State Business College
ORCID: 0000-0001-6825-5083

DOI: 10.25313/2520-2294-2025-4-10936

ФОРМУВАННЯ БЕЗПЕКОВИХ ТА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ПРІОРИТЕТІВ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСТІ

SHAPING SECURITY AND SOCIO-ECONOMIC PRIORITIES FOR REGIONAL DEVELOPMENT UNDER MARTIAL LAW: THE CASE OF CHERKASY REGION

Анотація. *Вступ. Воєнна агресія проти України створила безпрецедентні виклики для національної економіки, соціальної сфери та системи безпеки. Водночас ці виклики набувають особливої гостроти на регіональному рівні, де від ефективності управлінських рішень залежить не лише стійкість місцевих громад, а й здатність держави загалом протистояти загрозам та забезпечити відновлення після завершення бойових дій.*

Черкаська область як частина центрального регіону України відіграє важливу роль у забезпеченні економічної та продовольчої стабільності країни. Проте і вона зазнала значного впливу війни – у вигляді зростання внутрішньої міграції, тиску на соціальну інфраструктуру, порушення логістичних ланцюгів і зниження інвестиційної активності. В умовах воєнного стану особливої актуальності набуває питання формування безпекових та соціально-економічних пріоритетів, які б стали основою для адаптивного управління, стійкості територіальних громад та підготовки до повоєнного відновлення.

Мета. Метою дослідження є визначення ключових напрямів формування безпекових і соціально-економічних пріоритетів регіонального розвитку Черкаської області в умовах воєнного стану та окреслення перспектив для повоєнної трансформації регіону.

Матеріали і методи. Матеріалами дослідження стали: нормативно-правові акти у сфері регіонального розвитку та безпеки, офіційна статистика Державної служби статистики України та Черкаської ОДА за 2021–2023 роки, а також наукові праці вітчизняних і зарубіжних авторів щодо регіональної безпеки та соціально-економічного розвитку в умовах воєнного стану.

У ході дослідження використано методи аналізу й синтезу – для узагальнення підходів до формування регіональної політики безпеки та розвитку; системний підхід – для виявлення взаємозв'язків між соціальними, економічними та безпековими чинниками; теоретичного узагальнення – для формулювання висновків і пропозицій щодо удосконалення механізмів управління регіональним розвитком у кризовий і повоєнний періоди.

Результати. У науковій статті проаналізовано ключові безпекові, соціальні, економічні та інфраструктурні виклики, з якими стикається Черкаська область в умовах повномасштабної війни. Виявлено, що регіон, попри тилове розташування,

зазнає значного впливу бойових дій через атаки на об'єкти критичної інфраструктури, зростання кількості внутрішньо переміщених осіб, зростання навантаження на соціальну сферу та трансформацію економічної динаміки. Визначено, що безпековий тиск виступає системною основою, яка впливає на інші напрями розвитку регіону.

Узагальнено основні трансформації в роботі регіональних органів влади, соціальних служб, медичних і освітніх закладів. Підкреслено зростання потреб у житлі, медичному забезпеченні, соціальному захисті та адаптаційних програмах для ВПО. Встановлено, що наявні управлінські механізми демонструють адаптивність, але потребують стратегічного посилення в умовах ресурсної обмеженості. Оцінено економічну динаміку за останні роки, вказано на спад виробництва, зміну структури ринку праці та потребу в стимулюванні підприємницької активності.

Результати дослідження дозволили сформулювати основні пріоритети розвитку Черкаської області: підвищення стійкості інфраструктури, інтеграція ВПО в економіку та соціум, розвиток людського капіталу, підтримка малого бізнесу, посилення горизонтальної координації між рівнями управління. Обґрунтовано необхідність впровадження системного підходу до регіонального планування з урахуванням воєнних і післявоєнних викликів.

Перспективи. У подальших наукових дослідженнях доцільно зосередити увагу на розробці комплексних механізмів співпраці держави та бізнесу у сфері збереження й розвитку регіональної економіки та безпеки, а також на оцінці ефективності відповідних державних програм і ініціатив територіальних громад. Це дозволить сформувати практичні підходи до вдосконалення політики управління регіональним розвитком в умовах післявоєнного відновлення та сприятиме зміцненню соціально-економічної стійкості регіонів.

Ключові слова: *регіональний розвиток, безпека, соціально-економічні пріоритети, воєнний стан, внутрішньо переміщені особи, стратегічне планування, післявоєнне відновлення.*

Summary. *Introduction. The military aggression against Ukraine has created unprecedented challenges for the national economy, social sphere, and security system. These challenges are especially acute at the regional level, where the effectiveness of managerial decisions determines not only the resilience of local communities, but also the state's overall ability to withstand threats and ensure recovery after the end of hostilities.*

Cherkasy region, as part of central Ukraine, plays an important role in ensuring the country's economic and food stability. However, it has also been significantly affected by the war – through increased internal migration, pressure on social infrastructure, disruption of logistics chains, and a decline in investment activity. Under martial law, the issue of shaping security and socio-economic priorities becomes particularly relevant, as they form the foundation for adaptive governance, community resilience, and preparation for post-war recovery.

Purpose. The aim of the study is to identify the key directions for shaping security and socio-economic priorities of regional development in Cherkasy region under martial law, and to outline prospects for the region's post-war transformation.

Materials and methods. The study is based on regulatory documents in the field of regional development and security, official statistics from the State Statistics Service of Ukraine and the Cherkasy Regional State Administration for 2021–2023, as well as scholarly works by domestic and international authors on regional security and socio-economic development under martial law.

The research employed methods of analysis and synthesis to generalize approaches to the formation of regional security and development policies; a systems approach to identify interconnections between social, economic, and security factors; and theoretical generalization to formulate conclusions and proposals for improving regional development mechanisms during both the crisis and post-war periods.

Results. The article analyzes the key security, social, economic, and infrastructural challenges faced by Cherkasy region during the full-scale war. It has been revealed that, despite its rear location, the region is significantly affected by hostilities due to attacks on critical infrastructure, the growing number of internally displaced persons (IDPs), increased pressure on the social sector, and changes in economic dynamics. Security-related pressure is identified as a systemic foundation that influences other areas of regional development.

The study summarizes major transformations in the functioning of regional authorities, social services, healthcare, and educational institutions. It highlights the growing demand for housing, medical care, social protection, and adaptation programs for IDPs. Existing governance mechanisms demonstrate a degree of adaptability, but require strategic reinforcement in the context of limited resources. The recent economic trends are evaluated, including a decline in production, shifts in the labor market structure, and the need to stimulate entrepreneurial activity.

Based on the findings, the study outlines key development priorities for Cherkasy region: strengthening infrastructure resilience, integrating IDPs into the economy and society, developing human capital, supporting small businesses, and enhancing horizontal coordination among different levels of governance. The necessity of implementing a systematic approach to regional planning, taking into account both wartime and post-war challenges, is substantiated.

Discussion. Future research should focus on developing comprehensive mechanisms for cooperation between the state and business in preserving and strengthening regional economies and security, as well as on evaluating the effectiveness of relevant government programs and local community initiatives. Such efforts will help to establish practical approaches to improving regional development policy in the post-war recovery context and will contribute to enhancing the socio-economic resilience of the regions.

Key words: *regional development, security, socio-economic priorities, martial law, internally displaced persons, strategic planning, post-war recovery.*

Постановка проблеми. Повномасштабна війна в Україні суттєво змінила підходи до регіонального розвитку. У мирний час класичні моделі управління територіями базувались переважно на економічних чинниках, тоді як в умовах війни ключову роль відіграють питання безпеки, соціальної стійкості та адаптації до багатовекторних загроз.

Черкаська область, яка географічно не належить до прифронтових регіонів, проте виконує важливу логістичну, гуманітарну та інфраструктурну функцію, зазнає значного опосередкованого впливу воєнних дій. Зокрема, це проявляється у вигляді атак на об'єкти критичної інфраструктури, зростання навантаження на соціальні системи внаслідок масового переміщення населення, а також загальної економічної невизначеності. Такі обставини вимагають формування адаптивних стратегічних рішень, що базуються на інтеграції безпекових, соціальних та економічних пріоритетів.

Попри наявність окремих наукових розвідок, питання комплексного врахування безпекових факторів у системі регіонального управління опрацьоване фрагментарно, що унеможливлює формування сталих механізмів реагування та довгострокового планування. Актуальною залишається проблема недостатньої взаємодії між рівнями влади, бізнесом та громадянським суспільством у процесі визначення пріоритетів відновлення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз сучасних наукових джерел свідчить про увагу дослідників до проблематики регіонального розвитку та безпеки. Зокрема, Островський А. та Стадник Г. [2] акцентують на важливості стратегічного планування розвитку регіонів та обґрунтовують алгоритми формування соціально-економічних пріоритетів. Круглов В. і Терещенко Д. [1] визначають ключові принципи стратегічного прогнозування регіонального розвитку. Луньова Т. [6] розглядає сутність соціально-економічної безпеки регіону та пропонує алгоритм її оцінювання з використанням інтегрального показника. Гарькава В. [3] аналізує регіон як суб'єкт економічної безпеки, а також надає трактування понять «регіональний розвиток» і «економічна безпека». У дослідженнях Шлапак А., Іващенка О. та Никонюк К. [4], а також Романовича Ю. [5] розкрито особливості формування соціально-економічної безпеки міст як важливих елементів регіональної системи.

Разом з тим, залишається недостатньо дослідженим комплекс питань, пов'язаних із визначенням науково обґрунтованих пріоритетів регіонального розвитку в умовах загрози безпеці, порушення економічної рівноваги та соціальної нестабільності. Недостатньо розкрито місце та роль безпекових складових у системі стратегічного управління на регіональному рівні. Потребує подальшого опрацювання методологія інтеграції безпекових та соціально-економічних аспектів у єдиний контур адаптивного управління розвитком територій у кризовий і повоєнний періоди.

Метою статті є визначення ключових напрямів формування безпекових і соціально-економічних пріоритетів регіонального розвитку Черкаської області в умовах воєнного стану та окреслення перспектив для повоєнної трансформації регіону.

Матеріали і методи. Матеріалами дослідження стали: нормативно-правові акти у сфері регіонального розвитку та безпеки, офіційна статистика Державної служби статистики України та Черкаської ОДА за 2021–2023 роки, а також наукові праці вітчизняних і зарубіжних авторів щодо регіональної безпеки та соціально-економічного розвитку в умовах воєнного стану.

У ході дослідження використано методи аналізу й синтезу — для узагальнення підходів до формування регіональної політики безпеки та розвитку; системний підхід — для виявлення взаємозв'язків між соціальними, економічними та безпековими чинниками; теоретичного узагальнення — для формулювання висновків і пропозицій щодо удосконалення механізмів управління регіональним розвитком у кризовий і повоєнний періоди.

Виклад основного матеріалу. В умовах воєнного стану потребує переосмислення підхід до формування регіональної політики, яка має враховувати як економічні, так і безпекові виклики. Теоретичною основою для такого підходу виступає концепція комплексного розвитку територій, що базується на принципах стійкості, адаптивності та збалансованості [3, с. 371]. Сучасна наукова думка розглядає регіон не лише як територіальну одиницю, а як складний соціально-економічний і функціональний простір, що має забезпечувати безперервність життєдіяльності в умовах багаторівневих ризиків [4].

У науковій літературі існує значна кількість підходів до трактування поняття регіональної економічної безпеки, що відображає багатогранність цього феномена та різноманіття умов його реалізації. Однак доцільним є формування узагальненого визначення, яке б враховувало сучасні виклики воєнного стану та потреби адаптивного регіонального розвитку. Під регіональною економічною безпекою слід розуміти такий стан соціально-економічної системи регіону, за якого забезпечується її здатність ефективно функціонувати в умовах внутрішніх та зовнішніх загроз, зберігати критичну інфраструктуру, підтримувати життєво необхідні процеси, гарантувати соціальну стабільність та створювати умови для відновлення й сталого розвитку.

Виходячи з багатогранної сутності регіональної економічної безпеки, її забезпечення потребує включення відповідних інструментів у систему стратегічного планування розвитку територій. У цьому контексті важливо інтегрувати безпекову складову в управлінський контур регіону, що передбачає врахування вразливості критичної інфраструктури, соціальної згуртованості, міграційного навантаження,

продовольчої та енергетичної стабільності [2, с. 466]. Такий підхід має ґрунтуватися на принципах системності, інклюзивності та прозорості, що забезпечує взаємодію держави, місцевого самоврядування, бізнесу та громадянського суспільства. Окрім цього, сучасна методологія розвитку регіонів у кризових умовах повинна включати механізми оцінювання втрат, ресурсного потенціалу, інвестиційної привабливості та здатності територій до адаптації й посткризового відновлення.

З огляду на зазначені теоретико-методологічні положення, важливо проаналізувати, як принципи інтеграції безпеки в регіональну політику реалізуються на практиці в умовах повномасштабної війни. Для цього доцільно розглянути ситуацію в Черкаській області, що має тилове розташування, але зазнає значного навантаження через переміщення населення, загрози інфраструктурі та економічну невизначеність. Черкащина виступає репрезентативною моделлю для аналізу управлінських рішень щодо формування безпекових і соціально-економічних пріоритетів у воєнних умовах.

Черкаська область, розташована в центральній частині України, виконує важливу роль аграрного, транзитного та логістичного вузла. До початку війни регіон демонстрував стабільну соціально-економічну динаміку: високі показники сільськогосподарського виробництва, розвинену промисловість, активну участь громад у процесах децентралізації.

Після початку повномасштабної агресії область, хоча й не є прифронтовою, опинилася під системним впливом воєнного середовища. Ракетні й дронові атаки на об'єкти критичної інфраструктури, масовий притік внутрішньо переміщених осіб та зростання навантаження на систему охорони здоров'я, освіти й соціальні служби змінили функціональний профіль регіону. У цих умовах стратегічне планування має враховувати сукупність нових викликів, які формують реальність управлінських рішень на рівні області (рис. 1).

Як видно з рисунка 1, спектр викликів, з якими стикається Черкаська область, є багатовекторним і охоплює як гуманітарну, соціальну та економічну сфери, так і критично важливий безпековий вимір.

Безпекова ситуація в Черкаській області в умовах повномасштабної війни характеризується наявністю регулярних загроз з боку ракетних ударів і атак безпілотних літальних апаратів (БпЛА), основною метою яких є об'єкти критичної інфраструктури. Протягом першого кварталу 2024 року на території регіону було оголошено понад 1200 повітряних тривог, що вказує на високу інтенсивність загроз, навіть попри тилове розташування області [7].

Наслідками атак є пошкодження об'єктів енергетичної та критичної інфраструктури, що супроводжувалося знеструмленням низки населених пунктів, пошкодженням промислових підприємств і викликами для об'єктів соціальної інфраструктури. Такі ситуації вимагають оперативного втручання обласних органів управління, органів ДСНС, Національної поліції, а також посилення локальних систем оповіщення населення.

Поряд із цим зростає значення координації між цивільними та військовими адміністраціями в частині планування реагування на надзвичайні ситуації, а також необхідність зміцнення матеріально-технічної бази захисних систем. Поточні виклики актуалізують потребу в комплексному аналізі вразливості територій, перегляді зон укриття, а також формуванні адаптивних планів кризового реагування з урахуванням специфіки кожної громади.

Проте, окрім безпекового тиску, вагомими залишаються виклики економічного характеру, що впливають на зайнятість, інвестиційний клімат і фінансову стійкість домогосподарств. Водночас зростає соціальне навантаження, що вимагає комплексного підходу до управління на регіональному рівні (табл. 1).

Соціальна сфера Черкаської області в умовах війни, також зазнала суттєвих трансформацій. Одним із найпомітніших факторів є динамічне зростання кількості переселенців. Станом на початок 2024 року на Черкащині офіційно зареєстровано понад 136 тисяч ВПО, що становить близько 10–12% від довоєнного населення області [10]. Цей демографічний зсув призвів до суттєвого підвищення попиту на соціальні послуги, житло, медичне обслуговування та доступ до освіти. Водночас багато переселенців залишаються

Рис. 1. Основні виклики, з якими зіштовхнулася Черкаська область в умовах війни
Джерело: авторська розробка

Таблиця 1

Основні напрями соціального навантаження в Черкаській області в умовах війни

Сфера	Навантаження
Внутрішньо переміщені особи (ВПО)	136 тис. офіційно зареєстрованих ВПО (станом на 2024), 10–12% приросту населення області
Соціальний захист	Зростання кількості звернень, зменшення кола отримувачів державної допомоги, подвійне навантаження на соціальних працівників
Житлове забезпечення	Дефіцит доступного житла, потреба в муніципальних шелтерах, висока вартість оренди
Медицина	90% завантаженість ліжок в обласних лікарнях, нестача медперсоналу
Освіта	9,7 тис. дітей ВПО у школах і садочках, переповнені класи, нестача вихователів
Місцеві бюджети	Зростання видатків на соціальні потреби, одночасне збільшення ПДФО, тиск на пріоритети витрат

Джерело: авторська розробка на основі [8]

соціально вразливими: значна частка з них — пенсіонери, люди з інвалідністю, малозабезпечені родини.

Система соціального захисту опинилася під подвійним тиском: з одного боку — значне зростання кількості звернень, з іншого — звуження державних програм підтримки ВПО та необхідність оперативної адаптації до нових критеріїв надання допомоги. Працівники органів соціального захисту, ЦНАПів, місцевих центрів надання послуг працюють у режимі підвищеного навантаження. Водночас місцеві бюджети змушені виділяти додаткові ресурси на соціальні потреби, попри необхідність фінансування інших невідкладних напрямів.

Невирішним залишається питання забезпечення переселенців житлом. Попри запуск державних та міжнародних програм (як-от «Прихисток» або будівництво муніципальних шелтерів) [7], потреба в доступному житлі для ВПО значно перевищує наявні ресурси. Особливо складною є ситуація для родин з дітьми, людей літнього віку та осіб з інвалідністю, яким важко знайти постійне помешкання в орендованому секторі.

Охорона здоров'я регіону також відчула суттєве навантаження. Медичні заклади, зокрема обласна лікарня, працюють із заповненістю понад 90%. Крім обслуговування місцевого населення, надання послуг ВПО та реабілітації військових, установи стикаються з браком кадрів, необхідністю оновлення обладнання та забезпечення ліками. Первинна медична ланка розширила охоплення, однак для повноцінної інтеграції ВПО у систему охорони здоров'я потрібно посилити кадрову та ресурсну спроможність мережі [9].

Не менше викликів спостерігається у сфері освіти. До закладів освіти області зараховано понад 9,7 тис. дітей переселенців [8]. Їх інтеграція потребує додаткових педагогічних кадрів, адаптаційних заходів, психологічної підтримки та матеріального забезпечення. Переповнені класи, дефіцит місць у дитсадках і логістичні труднощі організації навчання в очному форматі створюють нову конфігурацію проблем для шкільної інфраструктури області.

Зростання навантаження на всі соціальні підсистеми закономірно призвело до переформатування бюджетної політики громад. З одного боку, спостерігалося певне зростання податкових надходжень завдяки перерозподілу економічної активності та ПДФО від військових. З іншого — відбулося значне зростання видатків на соціальні програми, житлові проєкти, компенсації та забезпечення критичних потреб. Це поставило органи місцевого самоврядування перед необхідністю пошуку балансу між короткостроковими потребами і середньостроковими пріоритетами розвитку.

Таким чином, соціальна сфера Черкаської області в умовах війни демонструє стійкість, але її стабільність безпосередньо залежить від обсягів підтримки з боку держави, міжнародних партнерів і здатності громад до адаптивного управління в умовах постійних змін.

Економічна ситуація регіону, попри певну стабільність порівняно із загальноукраїнським контекстом, залишається напруженою. Індекс поточної фінансово-економічної ситуації в області на кінець 2023 року становив –0,03, що дещо краще за середній по Україні (–0,08) [10]. Водночас перспективи бізнес-середовища залишаються песимістичними, а підприємці обмежені у довгостроковому плануванні через невизначеність ситуації.

Енергетична безпека є окремою важливою складовою регіональних викликів. Внаслідок атак безпілотників-камікадзе на об'єкти енергетичної інфраструктури, регіон періодично стикається зі значними перебоями електропостачання, що негативно впливає на життєдіяльність громадян і стабільність економічних процесів.

Аналіз безпекових, соціальних, економічних та інфраструктурних викликів, з якими стикається Черкаська область в умовах війни, свідчить про їхню тісну взаємозалежність. Пошкодження об'єктів енергетики впливає на роботу медичних і освітніх закладів; збільшення кількості ВПО створює додатковий тиск на соціальні служби та інфраструктуру; економічна нестабільність посилює соціальну вразливість

населення та знижує інвестиційну привабливість регіону.

У наявній ситуації особливо актуальною є необхідність створення системного, міжгалузевого підходу до управління ризиками та розвитку. Існуючі управлінські механізми, хоч і продемонстрували адаптивність, мають обмежений ресурсний потенціал та потребують стратегічної підтримки з боку держави. Багато рішень залишаються ситуативними, що обмежує їхню ефективність у довгостроковій перспективі.

Нагальними потребами регіону є: забезпечення стабільного фінансування ключових сфер, підвищення стійкості інфраструктури, підтримка інтеграції ВПО, створення механізмів координації дій між рівнями влади та розробка адаптивних стратегій розвитку громад в умовах воєнної і поствоєнної невизначеності.

У відповідь на складні воєнні виклики Черкаська область потребує переосмислення стратегічних орієнтирів регіонального розвитку. Пріоритетами на період дії воєнного стану мають стати забезпечення стійкості критичної інфраструктури, підтримка соціально вразливих груп населення — передусім внутрішньо переміщених осіб, а також підвищення адаптивності системи місцевого управління. Важливою умовою є налагодження ефективної взаємодії між владою, бізнесом і громадянським суспільством, що дозволяє оперативно реагувати на динамічні виклики.

У післявоєнний період доцільно зосередитися на комплексному відновленні з урахуванням принципів безпеки, інклюзивності та сталого зростання. Серед ключових напрямів — модернізація інфраструктури, зокрема транспортної та енергетичної, розвиток соціальної сфери (медицини, освіти, житлових програм), а також інтеграція переселенців в економіку регіону через створення нових робочих місць і підтримку малого бізнесу.

Досягнення цих цілей потребує застосування сучасних управлінських підходів, зокрема стратегічного планування на основі сценаріїв розвитку, цифровізації управлінських процесів, розширення інструментів участі громад у прийнятті рішень. Необхідно також впроваджувати спеціальні регіональні програми, що сприятимуть адаптації та самозабезпеченню ВПО, розвитку людського капіталу й оновленню інституційного середовища.

З огляду на ресурсні обмеження, важливо забезпечити фінансову підтримку з боку державного бюджету та міжнародних партнерів, активізувати донорську допомогу, а також створити умови для залучення інвестицій. Водночас підвищення прозорості, ефективності управління і горизонтальної взаємодії між громадами сприятиме формуванню більш стійкої та конкурентоспроможної моделі регіонального розвитку.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Проведене дослідження підтвердило, що в умовах воєнного стану регіональний розвиток потребує нового стратегічного бачення, заснованого на інтеграції безпекових, соціальних та економічних чинників. Черкаська область, попри відносно тилове розташування, стикається з комплексом викликів — від загроз критичній інфраструктурі до зростання навантаження на систему соціального захисту, охорони здоров'я та освіти. Водночас регіон демонструє потенціал до адаптації та сталого функціонування навіть у кризових умовах.

Серед ключових пріоритетів розвитку визначено: забезпечення енергетичної та інфраструктурної стійкості, інтеграцію внутрішньо переміщених осіб у соціальне та економічне середовище, підтримку малого та середнього бізнесу, а також розвиток людського капіталу. Досягнення цих цілей можливе лише за умов комплексного, міжсекторального підходу, що поєднує державне управління, ініціативу громад і залучення приватного сектору.

У подальших наукових дослідженнях доцільно зосередити увагу на оцінці ефективності інструментів регіонального реагування на кризові виклики, формуванні моделей сталого відновлення територій, а також розробці адаптивних механізмів управління на місцевому рівні. Особливо актуальним є питання ресурсного забезпечення громад у післявоєнний період, зокрема в контексті інтеграції донорської допомоги, публічно-приватного партнерства та цифрової трансформації регіонального управління.

Література

1. Круглов В.В., Терещенко Д.А. Державна політика відновлення людського капіталу України в післявоєнний період. *Освітня аналітика України*. 2023. № 2 (23). С. 21–33. URL: https://science.iea.gov.ua/2023-2-21-33/ (дата звернення: 28.04.2025).

2. Островський І.А., Стадник Г.В. Сучасні особливості формування стратегії соціально-економічного розвитку регіонів. *Економіка і суспільство.* 2017. № 10. С. 464–468.

3. Гаркава В.Ф. Економічна безпека регіону: сутність поняття. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління.* 2019. № 4. С. 370–374.

4. Шлапак А., Іващенко О., Никонюк К. Соціальна безпека міста: зміст, фактори впливу та індикатори оцінювання. *Економіка та суспільство*. 2024. № 59. https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-159.

5. Романовська Ю. Соціально-економічна безпека міста: аналіз характерних рис. *Наукові записки Університету «КРОК»*. 2021. № 4 (64). С. 182–192.

6. Луньова Т. С. Соціально-економічна безпека регіону: методичні підходи до оцінювання та забезпечення. *Науковий вісник Національної академії статистики, обліку та аудиту*. 2022. № 1–2. С. 47–54.

7. Черкаська обласна державна адміністрація. Соціальний захист населення. 2025. URL: https://ck-oda.gov.ua/sotsialnyj-zahyst-naselennya/ (дата звернення: 25.04.2025).

8. Черкаська обласна державна адміністрація. Звіти про реалізацію Стратегії розвитку Черкаської області на період 2021–2027 років. 2024. URL: https://ck-oda.gov.ua/zviti-pro-realizaciyu-strategiyi-rozvitku-cherkaskoyi-oblasti-na-period-2021-2027/ (дата звернення: 25.04.2025).

9. Черкаська обласна рада. Обласна програма «Підтримка системи медичної статистики Черкаської області» на 2021–2023 роки. 2023. URL: https://www.oblradack.gov.ua/oblasn-programi (дата звернення: 25.04.2025).

10. Головне управління статистики у Черкаській області. Соціально-економічне становище Черкаської області. 2025. URL: https://ck.ukrstat.gov.ua/ (дата звернення: 25.04.2025).

11. Міністерство фінансів України. Інформація про фіскальні ризики та їх вплив на показники державного бюджету у 2025 році. 2024. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/Інформація%20про%20фіскальні%20ризики%20та%20їх%20вплив%20на%20показники%20державного%20бюджету%20у%202025%20році.pdf (дата звернення: 18.04.2025).

12. Київська школа економіки. Звіт про прямі збитки інфраструктури та непрямі втрати економіки від руйнувань внаслідок військової агресії Росії проти України станом на червень 2023 року. 2023. URL: https://kse.ua/wp-content/uploads/2023/09/June_Damages_UKR_-Report.pdf (дата звернення: 18.04.2025).

References

1. Kruhlov V. V., Tereshchenko D. A. (2023). Derzhavna polityka vidnovlennia liudskoho kapitalu Ukrainy v pisliavoiennyi period [State policy of human capital recovery in the post-war period]. *Osvitnia analityka Ukrainy,* 2(23), 21–33. URL: https://science.iea.gov.ua/2023-2-21-33/ [in Ukrainian].

2. Ostrovskyi I. A., Stadnyk H. V. (2017). Suchasni osoblyvosti formuvannia stratehii sotsialno-ekonomichnoho rozvytku rehioniv [Modern features of regional socio-economic development strategy formation]. *Ekonomika i suspilstvo,* 10, 464–468 [in Ukrainian].

3. Harkava V. F. (2019). Ekonomichna bezpeka rehionu: sutnist poniattia [Economic security of the region: essence of the concept]. *Skhidna Yevropa: ekonomika, biznes ta upravlinnia,* 4, 370–374 [in Ukrainian].

4. Shlapak A., Ivashchenko O., Nykoniuk K. (2024). Sotsialna bezpeka mista: zmist, faktory vplyvu ta indykatory otsiniuvannia [Social security of the city: content, influencing factors and evaluation indicators]. *Ekonomika ta suspilstvo,* 59. https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-159 [in Ukrainian].

5. Romanovska Yu. (2021). Sotsialno-ekonomichna bezpeka mista: analiz kharakternykh rys [Socio-economic security of the city: analysis of characteristic features]. *Naukovi zapysky Universytetu "KROK",* 4(64), 182–192. [in Ukrainian].

6. Luniova T. S. (2022). Sotsialno-ekonomichna bezpeka rehionu: metodychni pidkhody do otsiniuvannia ta zabezpechennia [Socio-economic security of the region: methodological approaches to evaluation and provision]. *Naukovyi visnyk Natsionalnoi akademii statystyky, obliku ta audytu,* 1–2, 47–54. [in Ukrainian].

7. Cherkaska oblasna derzhavna administratsiia. (2025). Sotsialnyi zakhyst naselennia [Social protection of the population]. URL: https://ck-oda.gov.ua/sotsialnyj-zahyst-naselennya/ [in Ukrainian].

8. Cherkaska oblasna derzhavna administratsiia. (2024). Zvity pro realizatsiiu Stratehii rozvytku Cherkaskoi oblasti na period 2021–2027 rokiv [Reports on the implementation of the Development Strategy of Cherkasy Region for 2021–2027]. URL: https://ck-oda.gov.ua/zviti-pro-realizaciyu-strategiyi-rozvitku-cherkaskoyi-oblasti-na-period-2021-2027/ [in Ukrainian].

9. Cherkaska oblasna rada. (2023). Oblasna prohrama "Pidtrymka systemy medychnoi statystyky Cherkaskoi oblasti" na 2021–2023 roky [Regional program "Support for the medical statistics system of the Cherkasy region" for 2021–2023]. URL: https://www.oblradack.gov.ua/oblasn-programi [in Ukrainian].

10. Holovne upravlinnia statystyky u Cherkaskii oblasti. (2025). Sotsialno-ekonomichne stanovyshche Cherkaskoi oblasti [Socio-economic situation of the Cherkasy region]. URL: https://ck.ukrstat.gov.ua/ [in Ukrainian].

11. Ministerstvo finansiv Ukrainy. (2024). Informatsiia pro fiskalni ryzyky ta yikh vplyv na pokaznyky derzhavnoho biudzhetu u 2025 rotsi [Information on fiscal risks and their impact on state budget indicators for 2025]. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/Інформація%20про%20фіскальні%20ризики%20та%20їх%20вплив%20на%20показники%20державного%20бюджету%20у%202025%20році.pdf [in Ukrainian].

12. Kyivska shkola ekonomiky. (2023). Zvit pro priami zbytky infrastruktury ta nepriami vtraty ekonomiky vid ruinuvan vnaslidok viiskovoi ahresii Rosii proty Ukrainy stanom na cherven 2023 roku [Report on direct infrastructure damages and indirect economic losses due to Russian aggression as of June 2023]. URL: https://kse.ua/wp-content/uploads/2023/09/June_Damages_UKR_-Report.pdf [in Ukrainian].